

dr Zbigniew Wójcik

zbigniew-wojcik@o2.pl

*Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Wydział Nauk o Środowisku, Katedra Turystyki
Rekreacji i Ekologii*

<http://dx.doi.org/10.16926/zdwfsit.08>

Piłka siatkowa w Lidzbarku Warmińskim (1945–1956)

Streszczenie

Piłka siatkowa na Warmii cieszyła się dużym zainteresowaniem już w okresie istnienia Prus Wschodnich. Po zakończeniu działań wojennych uprawiano ją głównie w kręgach szkolnych. Z tego też powodu, wiosną 1947 r., zawiązał się w mieście Międzyszkolny Klub Sportowy (MKS) „Sztubak”. Pozostawał on pod opieką Feliksa Wołochowicza, ówczesnego nauczyciela wychowania fizycznego. Natomiast funkcję przodownika sportu (kapitana/szkoleniowca) sprawował dobrze zapowiadający się Leszek Dorosz. Od początku swojej działalności MKS „Sztubak” cieszył się zainteresowaniem mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego. Dlatego też wiele informacji o sportowych sukcesach siatkarzy zamieszczało na swych łamach „Życie Olsztyńskie”. W roku 1951 wychowankowie F. Wołochowicza w II Ogólnopolskich Igrzyskach Sportowych uplasowali się na wysokim IV miejscu. Po maturze L. Dorosz, zafascynowany tą dyscypliną sportu, założył sekcję siatkówki w ówczesnym Terenowym Kole Zrzeszenia Sportowego „Ogniwo”. Nowo powstała drużyna, z powodzeniem, wielokrotnie reprezentowała miasto i region w rozgrywkach centralnych.

Słowa kluczowe: piłka siatkowa, „Sztubak”, „Ogniwo”

Wprowadzenie

Już w Prusach Wschodnich mniejszość polska z powodzeniem uprawiała piłkę siatkową. Odnotować jednak należy, że w społeczności niemieckiej była ona w zasadzie nieznana. To Polacy zamieszkali w tym regionie, chcąc uatrakcyjnić pracę z młodzieżą i stworzyć możliwość udziału kobiet w ruchu sportowym, zainteresowali się bliżej tą grą. Przedsięwzięcie realizowano w oparciu o wzory z kraju¹. Jednak pierwsze drużyny zawiązały się dopiero w 1928 r. i wkrótce potem

¹ Zob. A. Gąsiorowski, *Sport w życiu Polaków na Warmii i Mazurach (1919 -1939)*, „Wychowanie Fizyczne i Sport” 1983, nr 3, s. 97.

stały się sekcjami Związku Towarzystw Młodzieży Polskiej w Prusach Wschodnich. Realizacja przedsięwzięcia przyniosła szybkie i satysfakcjonujące rezultaty. W dniu 5 czerwca 1932 r. w Chaberkowie rozegrano pierwsze mistrzostwa Warmii. Oprócz gospodarzy uczestniczyły w nich drużyny z Nowej Kaletki, Olsztyna, Plusk i Wymoja². Popularność tej konkurencji w środowisku polskim była znaczna, dlatego konsul z Kwidzyna angażował swoje służby do zapraszania rodzimych zespołów z Grudziądza, Tczewa i Torunia. Z tego też względu Niemcy siatkówkę zaczęli określać mianem „polskiej gry”³. Znacznie gorzej przedstawiała się sytuacja na Mazurach. Pod koniec lat trzydziestych władze niemieckie dokładały wielu starań, by likwidować wszelkie polskie inicjatywy.

Po powrocie tej enklawy do macierzy (1945) ruch sportowy w regionie zainicjowali spontanicznie działacze skupieni w Wojewódzkim Komitecie Sportowym. Pierwsze kluby, w których po wojnie na Warmii i Mazurach zaczęto uprawiać siatkówkę, powstały w Olsztynie na początku 1946 roku. Były to: Kolejowy Klub Sportowy (KKS), Klub Sportowy „Społem” oraz szkolny, przy Liceum Komunikacji i Gimnazjum⁴. Międzyklubowa rywalizacja popularyzowała tę dyscyplinę wśród nowych mieszkańców Okręgu Mazurskiego, przekształconego wkrótce w województwo olsztyńskie.

W tym okresie największe postępy w siatkówce mężczyzn poczynił KKS i nieprzypadkowo reprezentował on region w Ogólnopolskich Igrzyskach Kolarzy. Będąc zespołem zaprawionym już nieco w sportowej rywalizacji, bez większych problemów zwyciężył też w roku 1946 w pierwszych powojennych mistrzostwach województwa w tej dyscyplinie⁵. Rozgrywki koordynował powstały w listopadzie Okręgowy Związek Piłki Ręcznej (OZPR)⁶, który w pierwszych latach po wyzwoleniu zajmował się także siatkówką i koszykówką⁷. Sportowe przedsięwzięcia relacjonowali dziennikarze ukazujących się w tamtym czasie „Wiadomości Mazurskich”. Z powyższych powodów piłka siatkowa szybko zyskiwała nowych zwolenników.

² Zob. A. Gąsiorowski, *Kultura fizyczna w tradycji polskiej Warmiaków i Mazurów (1919–1939)*, Olsztyn 2008, s. 203.

³ Zob. A. Gąsiorowski, *Sport w życiu Polaków...* s. 97.

⁴ *Niedziela na boiskach i bieżniach*, „Wiadomości Mazurskie” 1946, nr 78, s. 4; J. Urniaż, *Sport na Warmii i Mazurach w latach 1945–1975*, s. 124.

⁵ Pozostałe miejsca zajęli: II – MKS „Lechia”, III – OKS „Społem”. Zob. KKS mistrzem po zaciętej walce z MKS „Lechia”, „Wiadomości Mazurskie” 1946, nr 294, s. 4; J. Urniaż, *Sport na Warmii...*, s. 124.

⁶ Zarząd Okręgowego Związku Piłki Ręcznej w 1946 roku przedstawiał się następująco: płk Koral-prezes, Władysław Rusiecki – wiceprezes, kpt. Jerzy Sielezniów – II wiceprezes, Kazimierz Troicki – sekretarz, Jadwiga Kontrymowicz – skarbnik, por. Sobolewski – gospodarz. Zob. T. Wajs, *Koszykówka wczoraj i dziś, Olsztyński Okręgowy Związek Koszykówki*, Olsztyn 1984, s. 4; J. Urniaż, *Sport na Warmii...*, s. 119.

⁷ Dopiero po zmianach organizacyjnych w polskim sporcie w roku 1956 każda z tych dyscyplin utworzyła własny związek, zob. J. Urniaż, *Sport na Warmii...*, s. 119.

W mieście biskupów warmińskich

W Lidzbarku Warmińskim siatkówką jako pierwsi zainteresowali się uczniowie Państwowego Gimnazjum i Liceum Koedukacyjnego Ogólnokształcącego. Przez kilka lat po utworzeniu szkoła mieściła się w budynku przy ulicy Orła Białego 5. Bardzo często na zbudowanym własnym nakładem sił boisku, z inspiracji nauczyciela w.f. Feliksa Wołochowicza, prowadzono rozgrywki. W pionierskiej grupie kandydatów na zawodników byli m.in.: Mieczysław Dobrowolski, Leszek Dorosz, Jan Gajewski, Leonard Grusza, Wiesław Gintowt, Zygmunt Jaśkiewicz, Wacław Karoluk Mieczysław Krauze, Edward Serwatko, Kazimierz Świdorski, Wiktor Tołkacz, Marian Walczak, Jerzy Wierzbicki⁸. Wiosną 1947 r. utworzono Międzyszkolny Klub Sportowy (MKS) „Sztubak”. Młodzieżowi działacze organizowali wiele szkolnych imprez sportowych, ale także modne wówczas tzw. potańcówki, z których dochód przeznaczano na działalność statutową. Wraz z jego powołaniem siatkówka szybko zadomowiła się wśród młodzieży miejskiej. W trosce o dalszy rozwój F. Wołochowicz delegował na kurs przodowników sportu, do Wrocławia, sprawnego i zaangażowanego w działalność pozalekcyjną Leszka Dorosza. W stolicy Dolnego Śląska miał on poznać podstawy lekkiej atletyki. Jednak Dorosz w każdej wolnej chwili podglądał zajęcia trenującej w sąsiedztwie grupy łódzkich siatkarzy. Oni rozbudzili w nim rzadko spotykaną pasję do piłki siatkowej. Zaraz po wrocławskim kursie L. Dorosz poinformował swojego nauczyciela o nowych zainteresowaniach. Ten, widząc jego duże zaangażowanie, bez chwili wahania mianował go sekcyjnym (kapitanem/trenerem drużyny) w MKS „Sztubak”⁹. Wkrótce po jego nominacji na szkolnym boisku zapanował znacznie większy ruch i siatkarski gwar. Dorosz już w latach szkolnych przejawiał duże predyspozycje organizacyjno-szkoleniowe. Celem sprawdzenia umiejętności swojego zespołu zapraszał lidzbarskie szkolne drużyny do konfrontacji. Rozgrywano wiele meczów, które w latach powojennych najczęściej kończono już po dwóch wygranych setach. Częstym sparingpartnerem był założony (1949) z inicjatywy nauczycielki w.f. Zofii Buczyńskiej, pracującej w Państwowym Liceum Pedagogicznym SKS „Błyskawica”¹⁰, ale na początku swojego istnienia zrzeszeni w nim zawodnicy prezentowali przeciętne umiejętności. Dlatego w Lidzbarku stosunkowo często goszczono drużyny z sąsiednich miast. Przykładowo, w pierwszą niedzielę października 1949 r. na stadionie Powiatowego Urzędu Kultury Fizycznej „Sztubak” rozegrał mecz z ekipą miejscowego Państwowego Liceum Rolniczego, odnosząc zdecydowane zwycięstwo 2:0; był to swoisty przedmecz. W tym samym dniu, przy licznie zgromadzonej publiczności, odbyły się jeszcze jedne zawody, w których dobrze

⁸ Wywiad z Wiktorem Tołkaczem z dnia 11 XII 2010 r. Zapis w posiadaniu autora.

⁹ Wywiad z Leszkiem Doroszem, ówczesnym zawodnikiem i trenerem MKS „Sztubak” oraz „Ogniwa” Lidzbark z dnia 24 II 2012 r. Zapis w posiadaniu autora.

¹⁰ Zob. E. M. Wasiak, *Liceum Pedagogiczne w Lidzbarku Warmińskim w latach 1949–1970* (praca magisterska), Kraków 1990, s. 95.

rokujący siatkarze Dorosza pokonali „Związkowca” Kętrzyn 2:1. Na słowa uznania zasłużyła cała drużyna gospodarzy, natomiast wśród przyjezdnych wyróżniał się dobrym wyszkoleniem Ralesimowicz.

Dużą aktywność lidzbarskich sportowców dostrzegła także redakcja „Życia Olsztyńskiego”. Wkrótce po tych zawodach ukazał się na jego łamach artykuł, w którym m.in. napisano: „Młoda drużyna «Sztubaka» coraz lepiej opanowuje technikę gry i przy dalszej pracy może zaryzykować spotkanie z przedstawicielem klubów ligowych”¹¹. Prorocze zapowiedzi regionalnej prasy wkrótce miały się sprawdzić. Sezon jesienno-zimowy zawodnicy „Sztubaka” spędzili na treningach i meczach towarzyskich. Organizowały je związki zawodowe, a do najaktywniejszych należały koła siatkówki Zrzeszeń Sportowych „Kolejarz”, „Spójnia” i „Związkowiec”. Znacznym zainteresowaniem cieszyło się też współzawodnictwo międzyszkolne. W słowie pisanym utrwalił się jeden z meczy z początku lutego 1950 r. Rozegrano go w hali Państwowego Liceum Pedagogicznego (PLP). Spotkały się tam drużyny MKS „Sztubak” i SKS „Błyskawica”. Po wyrównanej grze nieznacznie lepsi okazali się goście, pokonując przyszłych pedagogów 2:1¹².

Lidzbarscy siatkarze, m.in. z uwagi na młody wiek, brak środków finansowych i transportu, nie uczestniczyli jeszcze w rozgrywkach o tytuł mistrza okręgu. Często natomiast wypożyczani byli do różnych drużyn związkowych, np.: „Budowlanych”, „Handlowców”, „Pocztowców”, „Służby Zdrowia” itp. W ramach obchodów 5. rocznicy istnienia Spółdzielni Instalacyjno-Budowlanej „Odbudowa”, sportowcy „Sztubaka” reprezentowali ją w meczu siatkówki z „Budowlanymi” Olsztyn, który po zaciętej i wyrównanej grze wygrali 3:2 (15:5, 10:15, 15:12, 8:15, 15:10)¹³. W latach pięćdziesiątych dużą popularnością cieszyły się także siatkarskie trójmecze. W okresie tym na przykład w znanej już hali PLP rywalizowały lidzbarskie zespoły („Sztubak” i „Błyskawica”) oraz szkolna drużyna z pobliskich Bartoszczy. Wtedy to podopieczni Dorosza, przy licznie zgromadzonej publiczności, ponownie pokonali SKS „Błyskawicę” (2:1), natomiast gości z sąsiedniego powiatu 2:0. Korespondent „Życia Olsztyńskiego”, kilka dni później napisał: „Zainteresowanie zawodami duże. Szkoda tylko, że Lidzbark nie dysponuje odpowiednią halą sportową mogącą pomieścić wszystkich amatorów sportowych rozgrywek. Sala bowiem w Liceum Pedagogicznym jest niestety, zbyt szczupła”¹⁴.

Do podobnej rywalizacji dochodziło wielokrotnie. Siatkówka była już tak bardzo popularną grą, że w marcu 1950 r. Powiatowy Komitet Kultury Fizycznej w hali PLP zorganizował pierwsze mistrzostwa miasta. Cieszyły się one dużym zainteresowaniem widzów, a historyczny tytuł mistrzowski, z kompletem punktów, wywalczyli faworyci, tzn. zawodnicy coraz bardziej znanego „Sztubaka”¹⁵. Uczest-

¹¹ *Jeszcze o niedzielnych imprezach sportowych*, „Życie Olsztyńskie” 1949, nr 278, s. 6.

¹² *Sport w Lidzbarku*, „Życie Olsztyńskie” 1950, nr 33, s. 6.

¹³ Wywiad z Wiktorem Tołkaczem z dnia 11 XII 2010 r. Zapis w posiadaniu autora; *Na boiskach i bieżniach*, „Życie Olsztyńskie” 1950, nr 199, s. 6.

¹⁴ *Sport w Lidzbarku*, „Życie Olsztyńskie” 1950, nr 49, s. 6.

¹⁵ *O mistrzostwo Lidzbarka*, „Życie Olsztyńskie” 1950, nr 82, s. 6.

nictwo w takiej rywalizacji pozwalało na sukcesywne doskonalenie techniki gry i zdobywanie cennego doświadczenia. Podkreślić należy, że systematyczny rozwój siatkówki w mieście możliwy był dzięki dużemu zaangażowaniu wspomnianego niejednokrotnie L. Dorosza i organizacyjnemu wsparciu F. Wołochowicza. To właśnie fanatycznie rozmiłowany w siatkówce Dorosz, za zarobione pieniądze przy rozładunku węgla na stacji kolejowej, kilkakrotnie wyprawiał się samotnie do warszawskiej AWF. Celem wyjazdów było podpatrywanie profesjonalnych treningów prowadzonych przez wykładowcę stołecznej uczelni Zygmunta Krauza. Po latach, w jednym z wywiadów, przyznał z całkowitą szczerością, że nie miał innego wyjścia – nie chciał zawieść pokładanych w nim nadziei, a czuł, że zaczyna mu brakować wiedzy. Jego bezgraniczne zaangażowanie w sprawowaną funkcję sekcyjnego i kapitana drużyny już w roku następnym pozwoliło odnosić podopiecznym jeszcze większe sukcesy.

W marcu 1951 r. lidzbarczanie uczestniczyli w Mistrzostwach Szkolnych Klubów Sportowych (SKS) województwa olsztyńskiego. W turnieju tym, zgodnie z prezentowanymi umiejętnościami, uchodzili za faworytów. Jednakże w meczu finałowym rozgrywanym w Olsztynie po zaciętej i wyrównanej grze ulegli niespodziewanie SKS „Świt” Kętrzyn. Wspomnieć należy, że „Sztubak” posiadał też sekcję siatkówki kobiet, wśród których wyróżniały się Irena Pryszczypienko i Jolanta Alchimowicz. Z inicjatywy tej drugiej i przy jej dużym zaangażowaniu uszyto z czerwonego, flagowego płótna pierwsze stroje z napisem „Sztubak”. Zawodnicy troszczyli się o nie jak o prawdziwy skarb. Używano ich tylko w meczach wyższej rangi. Posiadanie takiego kompletu postrzegano wówczas jako swoistą nobilitację. Godny podkreślenia jest fakt, że siatkarki „Sztubaka” również zaliczane były do czołowych w województwie. Dowiodły tego na wspomnianych mistrzostwach okręgu, gdzie podobnie jak mężczyźni wywalczyły tytuł wicemistrzowski. Dopiero w finale lidzbarczanki przegrały z renomowanym zespołem SKS „Piast” Morąg. Duży wkład pracy w przygotowanie obydwu zespołów wniósł potwierdzający rzadko spotykane predyspozycje na dobrego szkoleniowca L. Dorosz. Zauważyć należy, że był to pierwszy poważniejszy sukces lidzbarskich sportowców. Nagrodą był udział w zawodach strefowych, jakie pod koniec maja rozegrano w Sopocie, przy udziale ekip z województw: bydgoskiego, gdańskiego, koszalińskiego, olsztyńskiego i szczecińskiego. Warmię i Mazury w kategorii kobiet reprezentował znany już miłośnikom tej dyscypliny mistrz województwa „Piast” Morąg. Wśród mężczyzn sytuacja nie była tak przejrzysta. Dopiero po dwustronnych rozmowach pomiędzy Kuratorium Okręgu Szkolnego i prezydium Sekcji Piłki Ręcznej WKKF zdecydowano, że mistrz województwa „Świt” Kętrzyn reprezentował będzie region w koszykówce, natomiast honoru siatkarki bronił będzie wicemistrz, tj. „Sztubak” Lidzbark Warmiński¹⁶. Kuluarowe rozstrzygnięcie okazało się bardzo przewidyujące, albowiem na Wybrzeżu najlepiej spisali się siatkarze. W meczu finałowym przegrali wprawdzie z reprezentacją Gdańska, ale drugie miejsce uprawniało ich

¹⁶ *Udane imprezy*, „Życie Olsztyńskie” 1951, nr 160, s. 4.

do uczestnictwa w II Ogólnopolskich Igrzyskach Sportowych¹⁷. Rozegrano je w Warszawie w dniach 8–10 czerwca 1951 r.

Agrykola, jedna z dzielnic z mozołem odbudowywanej stolicy, nie była już tak sportowo szczęśliwa. W pierwszym meczu zawodnicy „Sztubaka” przegrali z reprezentacją Warszawy, ale postawa ekipy sędziowskiej pozostawiała wiele do życzenia. W kolejnym spotkaniu lidzbarczanie ulegli rówieśnikom z Gdańska¹⁸. Ostatecznie lidzbarczanie uplasowali się na wysokim IV miejscu, ale czuli się skrzywdzeni przez prowadzącego mecz w „małym finale”. Zdecydowali się nawet złożyć do organizatora pisemny protest, który pomógł zrehabilitować ich opiekun F. Wołochowicz. Nie przyniosło to wprawdzie oczekiwanego rezultatu i do rodzinnego miasta powrócono bez medalu z mistrzostw Polski. Marzenia, choć były tak blisko, nie spełniły się. Mimo to, w Lidzbarku witano ich jak prawdziwych idoli. Zawodnicy „Sztubaka” jako pierwsi dostąpili zaszczytu uczestnictwa w centralnej imprezie, a o ich wyczynach wielokrotnie wspomniano w olsztyńskiej prasie.

W nowym klubie

Po maturze 1951 r. zmieniło się wiele. Okres świetności szkolnego klubu powoli dobiegał końca. Siatkówka nadal była bardzo popularna, zwłaszcza że w tym okresie nie było w mieście klubu piłkarskiego. Stopniowo jednak miejsce „Sztubaka” zajmował SKS „Błyskawica” z Państwowego Liceum Pedagogicznego. Współtwórca i dawny kapitan/szkoleniowiec siatkarzy po wakacjach podjął pracę w miejscowym Liceum Rolniczo-Łąkarskim w charakterze nauczyciela historii, geografii i wychowania fizycznego. Zmotywowany wcześniejszymi sukcesami niezwłocznie założył sekcję piłki siatkowej przy lidzbarskim Terenowym Kole Zrzeszenia Sportowego „Ogniwo”. Jego pracami na szczeblu miejskim kierował przewodniczący Prezydium Powiatowej Rady Narodowej Edward Czyżniewski. Koło cieszyło się dużą popularnością wśród młodzieży i m.in. z tego powodu Powiatowa Rada Narodowa jesienią przyznała „Ogniwu” specjalną dotację w kwocie 4000 zł na dalszą działalność¹⁹.

L. Dorosz nadal dużo uwagi poświęcał swojej pasji, zwłaszcza że w nowej sekcji ciągle trenowało wielu zawodników „Sztubaka”. Był już absolwentem bydgoskiego kursu dla niewykwalfikowanych nauczycieli, na którym poznał kanony pedagogiki. Naprzeciw Urzędu Powiatowego (dzisiejszy Urząd Gminy), przy dużej pomocy

¹⁷ Tamże, s. 4; *Sport szkolny na drodze rozwoju*, „Głos Olsztyński” 1951, nr 32, s. 6.

¹⁸ Spośród czterech finalistów najlepszą drużyną okazała się ekipa Łodzi. Drugie miejsce zajęła reprezentacja Warszawy, a kolejne Gdańska i Lidzbarka Warmińskiego. Zob. wywiad z Leszkiem Doroszem, ówczesnym zawodnikiem i trenerem MKS „Sztubak” oraz „Ogniwa” Lidzbark z dnia 24 II 2012 r. Zapis w posiadaniu autora.

¹⁹ Wywiad z Mieczysławem Krauze, byłym siatkarzem „Sztubaka” i „Ogniwa” z dnia 19 VI 2011 r. Zapis w posiadaniu autora; *Nowa Rada „Ogniwa” w Lidzbarku powinna naprawić stare błędy*, „Głos Olsztyński” 1951, nr 93, s. 6.

przewodniczącego Czyżniewskiego, zbudowano nawet boisko do siatkówki na potrzeby „Ogniwa”. Było ono trzecim takim obiektem w mieście. Tam rozgrywano też wiele spotkań towarzyskich. Prowadzony przez L. Dorosza zespół cieszył się dużą renomą. Dlatego też po naukę do Lidzbarka, w październiku 1951 r., przyjechała utworzona rok wcześniej drużyna AZS Olsztyn²⁰. Mecz wywołał w mieście duże poruszenie, ale miejscowi siatkarze, mimo że byli bardziej utytułowani, niespodziewanie przegrali 0:2, głównie dzięki dobrej grze Kuczyńskiego. Jednak lidzbarski szkoleniowiec z porażki szybko wyprowadził właściwe wnioski. Już w grudniu tego roku, w trójmeczu rozegranym w stolicy województwa „Ogniwo” Lidzbark pokonało ówczesnego mistrza okręgu „Spójnię” Olsztyn i uplasowało się na drugiej pozycji²¹. Kolejne sukcesy, jakie odnosili podopieczni Dorosza, dowodziły, że zespół jest na dobrej drodze do dalszego rozwoju.

W rozgrywkach o „Zimowy Puchar Polski” w roku 1952 „Ogniwo” rozgromiło konkurentów w regionie, wygrywając wszystkie mecze w stosunku 2:0²². Tytuł mistrza okręgu i okazały puchar powiększyły dorobek zespołu pieczołowiec gromadzony w związkowej świetlicy. Dodatkową nagrodą był zaszczyt reprezentowania okręgu olsztyńskiego w półfinałach mistrzostw Polski. Rywalizowano w czterech grupach, a lidzbarczanie decyzją GKKF zaliczeni zostali do tej ostatniej (IV) i w dniach 25–27 stycznia tego roku w Szczecinie walczyli z reprezentacją gospodarzy oraz ekipami Gdańska I, Warszawy III, Koszalina i Łodzi. Skład zespołu olsztyńskiego oparty był na dawnych zawodnikach „Sztubaka”, który tworzyli: kapitan i trener Leszek Dorosz, Romuald Drozd, Mieczysław Krauze, Edward Serwatko, Kazimierz Świdorski oraz Wiktor Tołkacz. Towarzyszyli im trener koordynator Władysław Rusiecki i inni działacze WKKF. Ku pewnemu zaskoczeniu na Wybrzeżu Zachodnim „Ogniwo” wygrało jedynie mecz ze „Stalą” Koszalin (3:2) i uplasowało się ostatecznie na V miejscu. Korespondenci prasowi podkreślali młody wiek zespołu oraz fakt, że wyróżniali się w nim: Serwatko, Dorosz i Krauze w ataku, a w obronie Świdorski. W jednym ze styczniowych numerów „Głosu Olsztyńskiego” Jadwiga Kontrymowicz z WKKF napisała: „Na podkreślenie zasługuje fakt, że drużyna ta nigdy nie miała trenera i dotąd go nie posiada, a do swego poziomu doszli zawodnicy sami pod kierunkiem kapitana Leszka Dorosza, który jest jednocześnie kierownikiem sekcji i sam prowadzi treningi”²³. W uzupełnie-

²⁰ Inicjatorami założenia AZS przy Wyższej Szkole Rolniczej w Olsztynie byli: dziekan Wydziału Zootechnicznego Adam Szostkiewicz i kierownik Studium Wychowania Fizycznego Leopold Szczerbicki. Procedurę rejestracji prowadzili młodzi działacze: Władysław Wróbel, Stanisław Kurek oraz Edmund Ślusarczyk. Zob. A. Hopfer, *Wychowanie fizyczne i obronność kraju. Ogólny przegląd dorobku uczelni i ważniejsze osiągnięcia w tym zakresie*, [w:] *Dwudziestopięciolecie Akademii Rolniczo-Teczniczej w Olsztynie 1950–1975*, Olsztyn 1975, s. 175.

²¹ *Mistrz okręgu przegrywa*, „Głos Olsztyński” 1951, nr 94, s. 6.

²² Kolejne miejsca zajęli: II – „Spójnia” Mrągowo, III – SKS „Technik” Olsztyn, IV – „Ogniwo” Ostróda. Zob. *Ogniwo-Lidzbark finalistą Pucharu Polski*, „Głos Olsztyński” 1952, nr 3, s. 4.

²³ *Drużyna bez trenera mistrzem województwa*, „Głos Olsztyński” 1952, nr 26, s. 6; *Przez trzy dni Ogniwo Lidzbark gra w Szczecinie*, „Głos Olsztyński” 1952, nr 21, s. 4.

niu powyższej relacji wspomniany Dorosz po latach powiedział: „Do dyspozycji miałem jedynie kilku chłopaków z jednej klasy niewielkiego miasteczka. Drużyny rywali natomiast składały się z doświadczonych siatkarzy dużych aglomeracji”²⁴. Było w tym stwierdzeniu wiele prawdy, ponieważ niespełna miesiąc później cała drużyna trenera Dorosza uzupełniona zawodnikami „Budowlanych” (Karpowicz, Borewicz), AZS (Kuczyński), „Spójni” (Żelechowski) oraz „Gwardii” (Bartosiniński) powołana została do reprezentacji okręgu przygotowującej się do spotkania z ekipą województwa białostockiego. Po meczach z reprezentacją Podlasia, w schyłkowym okresie zimy 1952 r., zawodnicy „Ogniwa” przygotowywali się już do kolejnych rozgrywek o zasięgu ogólnopolskim. Zwyciężając w Mrągowie w zawodach o puchar Centralnej Rady Związków Zawodowych (CRZZ), dostąpili kolejnego zaszczytu reprezentowania Warmii i Mazur w rozgrywkach strefowych²⁵. Podczas turnieju w Lublinie lidzbarscy siatkarze prezentowali bardzo wyrównany poziom. W pierwszym dniu rozgrywek pokonali gospodarzy zawodów 2:1 (15:1, 11:15, 15:11). W kolejnym w identycznym stosunku wygrali z drużyną Białegostoku (15:6, 5:15, 15:8) i zrównali się punktami z reprezentacją Warszawy. O awansie do finału decydował dodatkowy mecz, ale tu podopieczni Dorosza po zaciętej i wyrównanej grze przegrali ostatecznie 0:2 (14:16, 10:15), dlatego w końcowej klasyfikacji usytuowali się na wysokim drugim miejscu²⁶, ale wynik ten nie uprawniał do rozgrywek w finałowej czwórce. Zawodnicy, tak jak przed niespełna rokiem z Agrykoli, powrócili do Lidzbarka z mieszanymi uczuciami, choć godny uwagi pozostaje fakt, że w pierwszym turnieju o puchar CRZZ na wszystkich etapach rywalizacji uczestniczyło 1060 zespołów. Jeszcze przed wakacjami, niejako na pocieszenie, „Ogniwo” wygrało siatkarski turniej o mistrzostwo powiatu w kategorii kobiet i mężczyzn. Natomiast mistrzem okręgu olsztyńskiego w roku 1952 został ponownie zespół „Spójni” Olsztyn.

Podkreślić należy, że coraz śmielej poczynali sobie zawodnicy AZS z Kortowa. W dniu inauguracji roku akademickiego pokonali w trójmeczu mistrza regionu 3:2 oraz „Budowlanych” Olsztyn 3:1. Dobrą dyspozycję prezentowali także w kolejnych zawodach z udziałem AZS Toruń i „Spójni” Olsztyn, gdzie do wyróżniających się należeli Jakubowski i Siedlarski.

Kończący się sezon, podobnie jak w przypadku zespołów Olsztyna, należał do najbardziej udanych w historii piłki siatkowej w Lidzbarku Warmińskim. Miasto w tamtym czasie było silnym ośrodkiem w tej dyscyplinie sportu. Dlatego też

²⁴ Wywiad z Leszkiem Doroszem, ówczesnym zawodnikiem i trenerem MKS „Sztubak” oraz „Ogniwa” Lidzbark z dnia 24 II 2012 r. Zapis w posiadaniu autora.

²⁵ W Mrągowie obecna była także żeńska drużyna „Ogniwa” Lidzbark, która okazała się rewelacją rozgrywek pokonując wszystkie rówieśniczki ze zrzeseń: „Budowlani”, „Kolejarz”, „Spójnia” i „Włóknarz”. Jednak z nieznanых powodów na zawody strefowe do Lublina WKKF delegował drużynę „Spójni” Olsztyn, która w eliminacjach wojewódzkich uplasowała się wraz z „Budowlanymi” na 2–3 miejscu.

²⁶ *Sukcesy siatkarzy w Lublinie*, Głos Olsztyński: 1952, nr 65, s. 5; *Trzy cenne zwycięstwa siatkarek „Spójni” Olsztyn*, „Głos Olsztyński” 1952, nr 67, s. 6.

z okazji imprez organizowanych w miesiącu Pogłębiania Przyjaźni Polsko-Radzieckiej 12 listopada do Lidzbarka zawitał wspomniany już mistrz okręgu – „Spójnia” Olsztyn. Z uwagi na warunki atmosferyczne towarzyskie zawody rozegrano w sali Szkoły Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego i Licealnego. Natomiast miesiąc później – 14 grudnia – drużyna „Ogniwa” uczestniczyła jeszcze w Ostródzie, w turnieju o Puchar Polski. Zawody nie należały jednak do najbardziej udanych. Miejscowi sportowcy zajęli w nich trzecie miejsce, ulegając AZS (1:2) i „Spójni” – organizatorowi mistrzostw szczebla wojewódzkiego. Warto odnotować, że mecz pomiędzy Lidzbarkiem i AZS uznano za najciekawsze spotkanie, a wyróżniali się w nim ze strony „Ogniwa” M. Krauze, natomiast spośród akademików Rozwadowski i Żelechowski. Pojedynek zakończył się rezultatem 2:1 (7:15, 15:13, 15:5) dla kortowian²⁷.

Początek nowego 1953 r. zapowiadał się bardzo obiecująco. W styczniu w Olsztynie, w znanej już lidzbarczanom sali Szkoły Powszechnej nr 2 przy Alei Zwycięstwa (dziś Piłsudskiego), „Ogniwo” Lidzbark, uczestnicząc w czwórmeczu z udziałem najsilniejszych zespołów województwa („Spójni” i AZS Olsztyn, „Spójni” Ostróda) i pokonało rosnący w siłę zespół akademików z Kortowa 2:0 (15:5, 15:9)²⁸. Do wyróżniających się zawodników należeli M. Krauze i L. Dorosz. Był to swoisty sprawdzian przed wyjazdem AZS na ćwierćfinałowy turniej Pucharu Polski do Białegostoku. W tym miejscu wspomnieć warto, że w roku poprzednim to zawodnicy lidzbarskiego „Ogniwa” reprezentowali województwo olsztyńskie we wspomnianych zawodach, a siatkarze z Kortowa, z uwagi na prezentowany poziom, nie uczestniczyli nawet w eliminacjach okręgowych.

W pierwszej połowie lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku piłka siatkowa na Warmii i Mazurach, jak i w Polsce, stale zyskiwała na popularności. Dlatego też GKKF, mając na względzie podniesienie poziomu gry, opracował system regularnych rozgrywek na wzór piłki nożnej. Późnym latem, tj. 5–6 września, rozegrano w stolicy województwa eliminacyjny turniej, celem wyłonienia dwóch grup rozgrywkowych – klasy A i B. Uczestniczyło w nim 12 drużyn męskich i 6 żeńskich²⁹. Wspomniane zawody były zarazem mistrzostwami okręgu, w których w kategorii mężczyzn w meczu finałowym AZS Olsztyn pokonał „Spójnię” Olsztyn 3:2. Wśród pań najlepsze okazały się znane już na Warmii i Mazurach zawodniczki „Spójni”. Natomiast w utworzonej po raz pierwszy klasie A znalazły się ostatecznie: AZS, „Spójnia” i „Budowlani” z Olsztyna oraz drużyny „Ogniwa” z Lidzbarka, Giżycka i Ostródy³⁰. Do 15 listopada – uroczystej inauguracji rozgrywek – przygotowywa-

²⁷ Wywiad z Mieczysławem Krauzem, byłym siatkarzem „Sztubaka” i „Ogniwa” z dnia 19 VI 2011 r. Zapis w posiadaniu autora; *Olsztyn mistrzem województwa w siatkarskim Pucharze Polski*, „Głos Olsztyński” 1952, nr 301, s. 6.

²⁸ *Siatkarze Spójni niepokonani*, „Głos Olsztyński” 1953, nr 10, s. 4.

²⁹ *Siatkarze tworzą ligę*, „Głos Olsztyński” 1953, nr 211, s. 6.

³⁰ W klasie A kobiet w pierwszym sezonie występowały: olsztyńskie „Spójnia” i AZS oraz „Kolejarz” Ostróda i „Spójnia” Nowe Miasto Lubawskie. Do klasy B mężczyzn powołano zespoły: „Spójni” Szczytno i Ostródy, „Unię” Olsztyn, „Start” Kętrzyn, drużyny Kolejarza Olsztyn i Olsztynek, AZS

no się na licznych turniejach, w Dobrym Mieście, Lidzbarku Warmińskim i I Wojewódzkiej Spartakiadzie Zrzeszeń Sportowych³¹. Widzowie natomiast w oczekiwaniu na pierwsze mistrzowskie mecze emocjonowali się półfinałami mistrzostw Polski kobiet, które tydzień po mistrzostwach województwa rozgrywano w hali przy ulicy Warszawskiej. W pierwszym historycznym meczu klasy A lidzbarscy siatkarze ulegli na własnym obiekcie „Spójni” Olsztyn 0:3. Znaczący wydaje się fakt, że w uroczystie zainaugurowanym współzawodnictwie równolegle prowadzono rywalizację w koszykówce. Taki stan trwał do czasu wyłonienia z Sekcji Piłki Ręcznej WKKF samodzielnych, okręgowych związków piłki siatkowej i koszykówki. Siatkarzom natomiast wiodło się wraz z upływem czasu coraz gorzej. Przegrali (na wyjeździe) nawet z mało znanym „Ogniwiem” Giżycko 0:3 (9:15, 6:15, 9:15). Obniżenie poziomu gry spowodowane było odejściem z zespołu doświadczonych zawodników. E. Serwatko i M. Krauze podjęli naukę w uczelniach sportowych Warszawy i Poznania, a W. Tołkacz i L. Dorosz wezwani zostali do odbycia zasadniczej służby wojskowej. Po trzech latach do Lidzbarka powrócił już tylko Tołkacz, ale z grupy pionierów najwyższych zaszczytów dostąpił animator i twórca siatkówki w mieście Dorosz³².

Pod koniec 1953 r. odbył się w Olsztynie kolejny czwórmecz z udziałem reprezentacji Warmii i Mazur oraz Gdańska, Białegostoku i Bydgoszczy. Jednak do kadry okręgu nie powołano już żadnego zawodnika z Lidzbarka, choć jeszcze rok temu był w niej cały zespół. W meczach A klasy z powyższych powodów nie wiodło się najlepiej. „Ogniwo” uplasowało się w końcowej części tabeli i jak nigdy dotychczas pojawiały się trudności ze skompletowaniem składu. Tytuł mistrzowski wywalczyli uchodzący za faworytów zawodnicy „Spójni” Olsztyn. Kolejny sezon (1954) był ostatnim w historii „Ogniwa”. Aby pomniejszyć koszty, rozgrywki klasy A zdecydowano prowadzić w systemie trójmeczów. Spodziewano się, że tytuł mistrzowski wywalczą zawodnicy AZS lub „Spójni”/„Sparty” Olsztyn. Tymczasem najrówniej grającym zespołem okazali się siatkarze „Budowlanych”. W ostatnich zawodach pokonali oni lidzbarczan i sportowców Ostródy 3:0³³. Na uwagę zasługuje fakt, że w całym cyklu rozgrywek nie przegrali oni żadnego spotkania i bezdyskusyjnie wywalczyli tytuł mistrzów województwa.

Pod koniec roku dokonano połączenia „Ogniwa” i „Spójni” w jedno wspólne zrzeszenie „Sparta”. Z tego właśnie powodu Prezydium Sekcji Siatkówki WKKF po zweryfikowaniu protokołów pomeczowych umiejscowiło dorobek lidzbarskich siatkarzy na III miejscu. Uplasowanie się w trójce najlepszych w mistrzo-

II oraz „Stal” Dobre Miasto. Zob. *Bez odznaki SPO nie można brać udziału w zawodach mistrzowskich*, „Głos Olsztyński” 1953, nr 270, s. 6.

³¹ *Spójnia – pierwsza w siatce, AZS dopiero szósty*, „Głos Olsztyński” 1953, nr 232, s. 4.

³² Prowadzony przez L. Dorosza AZS Olsztyn, trzykrotnie zdobył Puchar Polski (1970, 1971, 1972), a później Mistrzostwo Polski (1973, 1976, 1978). Przez szereg lat pracował także w byłej Jugosławii (OK „Mladost Monter” Zagreb – 1979–1983, OK „Vojvodina” Novi Sad – 1987–1989, OK „Pionier” Nove Mesto 1989–1991).

³³ *Siatkarze Budowlanych Olsztyn mistrzami klasy A*, „Głos Olsztyński” 1954, nr 301, s. 4.

stwach okręgu uznać należy ostatecznie za dobry rezultat, ale najsmutniejszy był fakt, że w nowych strukturach, tj. w Terenowym Kole Sportowym „Sparty” Lidzbark Warmiński, dla siatkarzy nie było już miejsca. Podobne okoliczności były podstawą rozwiązania w mieście sekcji bokserkiej. Rada Okręgowa Zrzeszenia „Sparta” większe nadzieje wiązała z drużyną ze stolicy województwa, choć ta w tym czasie z dorobkiem ledwie dwóch punktów znajdowała się na przedostatnim miejscu w tabeli. Sekretarzowi rady Waławowi Ostrowskiemu bliższy był zespół Olsztyna, ponieważ prowadził go dawny zawodnik „YMCI” Poznań i CWKS Warszawa, posiadający uprawnienia instruktora Ryszard Łaskarzewski. Po radykalnym zmniejszeniu dofinansowania do tysiąca złotych na cały 1955 r. w lidzbarskim kole funkcjonowała już tylko sekcja piłki nożnej. Październikowe przemiany roku 1956 w kulturze fizycznej skutkowały m.in. rozwiązaniem wszystkich zrzeszeń sportowych.

Bibliografia

A. Źródła

I. Źródła drukowane

Hopfer A., *Wychowanie fizyczne i obronność kraju. Ogólny przegląd dorobku uczelni i ważniejsze osiągnięcia w tym zakresie*, [w:] *Dwudziestopięciolecie Akademii Rolniczo-Teczniczej w Olsztynie 1950–1975*, Olsztyn 1975.

II. Prasa

„Głos Olsztyński” 1949–1954.

„Wiadomości Mazurskie” 1946.

„Życie Olsztyńskie” 1950–1951.

III. Wywiady

Wywiad z Leszkiem Doroszem.

Wywiad z Mieczysławem Krauzem.

Wywiad z Wiktorem Tołkaczem.

B. Literatura

Gąsiorowski A., *Kultura fizyczna w tradycji polskiej Warmiaków i Mazurów (1919–1939)*, Olsztyn 2008.

Gąsiorowski A., *Sport w życiu Polaków na Warmii i Mazurach (1919–1939)*, „Wychowanie Fizyczne i Sport” 1983, nr 3.

Urniał J., *Sport na Warmii i Mazurach w latach 1945–1975*, Olsztyn 2000.

Wajs T., *Koszykówka wczoraj i dziś, Olsztyński Okręgowy Związek Koszykówki*, Olsztyn 1984.

Wasiak E.M., *Liceum Pedagogiczne w Lidzbarku Warmińskim w latach 1949–1970* (praca magisterska), Kraków 1990.

Wójcik Z., *Turystyka, rekreacja i sport w Lidzbarku Warmińskim w czasach Polski Ludowej*, Olsztyn 2014.

Abstract

Volleyball in Lidzbark Warmiński (1945–1956)

Volleyball, in Warmia, was already very popular during the existence of East Prussia. After the war, it was mainly played in school circles. For this reason, in the spring of 1947, Interscholar Sports Club (MKS) „Schoolboy” was founded in the town. It remained in the care of Felix Wołochowicz, then a physical education teacher. Whereas the function of the sports leader (captain/coach) was held by promising Leszek Dorosz. Since its activity, MKS „Schoolboy” enjoyed interest of the inhabitants of Lidzbark Warmiński. Therefore, a lot of information about sports successes of volleyball players, was published in the magazine „Życie Olsztyńskie”. In 1951, the pupils of F. Wołochowicz, ranked on the high fourth place in the Second Nationwide Olympic Sports. After graduation, L. Dorosz, fascinated by this sport discipline, founded a volleyball section in the Field Circle of Sports Association „Link”. The newly formed team, successfully and repeatedly represented the town and region in central competitions.

Keywords: volleyball, „Schoolboy”, „Link”